

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 1

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
інтеграція, творчість, інновації”
м. Київ, МАУП, 22 травня 2009 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор

Туриніна О. Л., канд. психол. наук, проф. — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП «Видавничий
О-72 дім «Персонал», 2010 —

Вип. 1 : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: інтеграція, творчість, інновації”, м. Київ, МАУП, 22 трав. 2009 р. / редкол. : М. Ф. Головатий (голов. ред.), О. Л. Туриніна (відп. ред.). — 244 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: інтеграція, творчість, інновації”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

Євдокимова В. В. Сучасний стан соціально-економічного розвитку українського суспільства та значення освіти у глобалізованому світі	142	Проценко І. Інституційна парадигма та дидактичний зміст підготовки бізнес-еліти ХХІ століття на прикладі Українського Народного університету МАУП.....	194
Медведовська Д. О. Особливості реформування систем управління середньої освіти США та Великої Британії	149	Селезньова О. О. Основні напрями антипедагогічних ідей та їх представники	198
Пучко А. О. Передумови виникнення проблеми диференційованого навчання у шкільній системі Німеччини.....	152	Терницькая С. В. Взаимодействие государственных и общественных организаций в профилактике ВИЧ/СПИДа как социально-педагогическая проблема.....	200
Чирікова Г. І. Тренінги для батьків у Німеччині як метод удосконалення їх виховних можливостей	158	Капранова Г. В. Педагогічні умови формування культури здоров'я старшокласників промислового міста	206
Каишпур Т. О. Сучасні проблеми професійного виховання учнів у професійно-технічних навчальних закладах	161	Кириченко Г. В. Реформування вищої юридичної освіти в контексті Болонського процесу.....	210
Мурзіна А. В. Моральність як складова соціальної активності особистості	165	Бобракова О. В. Тенденції розвитку вищої освіти Республіки Корея в контексті глобалізації.....	214
Муромець В. Г. Підготовка педагогічних кадрів до комунікативного взаєморозуміння з підлітками в умовах дитячого оздоровчого табору	167	Ярошук І. Д. Формування готовності майбутніх економістів до професійного спілкування в процесі вивчення гуманітарних дисциплін.....	217
Шацька О. П. Вища педагогічна освіта в Китаї: витоки та сучасність (60-ті роки ХІХ — початок ХХІ ст.)	170	Пасечник С. В. Набуття іншомовної комунікативної компетенції студентами вищих технічних навчальних закладів.....	219
Губар Я. В. Екскурс до історії української педагогіки щодо формування християнських цінностей у часи Київської Русі — ХІХ ст.....	174	Бреславська Г. Б. Мультимедійні технології навчання в педагогічній освіті.....	221
Подорожна І. В. Розвиток креативності як необхідна умова професійного становлення майбутнього вчителя	180	Куліш О. О. Проблеми соціалізації дівчат та хлопців на основі гендерного підходу	223
Зарва В. В. Викладання філософських дисциплін як запорука розвитку творчого та інноваційного мислення.....	183	Агаркова А. О. Формування професійно-етичної культури майбутніх лікарів в умовах інтеграційних процесів в освіті	228
Шилівська М. О. Соціокультурна компетенція майбутніх вчителів у специфіці полікультурного середовища	186	Клочкова Д. М. Формування правової компетентності у сучасних студентів.....	231
Бахов І. С. Теоретичні засади становлення комунікативної культури студентів	189	Силкін О. О. Вплив сучасної системи освіти на формування інформаційної компетентності майбутнього інженера-програміста	234
		Вербицький В. В. Концепція внутрішнього управління навчальним закладом	238

РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 1, 2010, 210–213

Останні п'ять років розвиток вищої освіти держав європейського регіону проходить під впливом Болонського процесу, суть якого полягає у створенні загальноєвропейської системи вищої освіти, заснованої на єдиних принципах функціонування.

Природно, що нині особливо актуальним є питання реформування вищої юридичної освіти України в контексті Болонського процесу.

Болонський процес — революційне явище для Європи XXI ст. Декларація міністрів освіти країн Європи (Болонья, 19 червня 1999 р.) стала чинником інтенсифікації освітнього співробітництва як інструменту розвитку демократичних суспільств, оскільки університети завжди відігравали значну роль в інтелектуальному, культурному, соціальному і технічному розвитку Європи.

Сутність Болонського процесу виражають основні завдання, визначені Болонською декларацією:

- впровадження системи ступенів і кваліфікацій, які можна легко порівняти між собою;
- впровадження системи кредитів, подібних до Європейської системи перезарахування кредитів (*European Credit Transfer System — ECTS*);
- сприяння мобільності студентів і викладачів;
- сприяння контролю якості освіти;

- забезпечення привабливості європейської системи освіти;
- забезпечення працевлаштування випускників.

У подальшому коло завдань Болонського процесу розширювалося за рахунок включення нових:

- формування стратегій навчання протягом усього життя;
- залучення університетів і студентів до участі у створенні Європейського освітнього простору;
- сприяння забезпеченню привабливості Європейського освітнього простору.

Базовий фактор Болонського процесу — порівняння академічних і професійних кваліфікацій, відповідність системи вищої освіти вимогам ринку праці.

Традиційно для Європи функція університетів зводилась до надання академічних кваліфікацій, що призвело до їх великого розмаїття (наприклад, *master, licencie, magister, bachelor, doctor*). Тому Болонська декларація у своїй основі пропонує систему присвоєння ступенів, що складається з трьох етапів, — бакалаврат — магістратура — докторантура. При цьому для здобуття ступеня бакалавра (англ. *undergraduate course*) приділяється в середньому три роки, магістра (англ. *postgraduate course*) — один-два. Проте деякі ВНЗ Європи відводять на здобуття ступеня бакалавра чотири

роки. Закінчується цикл докторанту-рою, що займає три роки подальшого навчання. Слід зазначити, що чимало вищих юридичних навчальних закладів у Європі вже застосовують або готові застосувати основні положення Болонської декларації, хоча це характерно не для всіх країн.

На даний момент головною проблемою приєднання України до Болонського процесу залишається відсутність чіткої програми дій щодо реалізації визначеної стратегії і проведення нецілісних реформ, що завдає непоправної шкоди вищій школі України. Реформування має відбуватися системно та послідовно, включаючи в себе процеси модернізації, оптимізації та інтернаціоналізації вищої юридичної освіти.

Нині особливо актуальним є питання модернізації вищої освіти в контексті Болонського процесу. Модернізація зумовлює розроблення принципово нових теоретичних, методологічних та організаційних засад удосконалення системи вищої юридичної освіти. Мова йде про істотну зміну структури та змісту самої освіти, навчальних планів, методів освіти, критеріїв оцінки діяльності юридичних ВНЗ та якості освіти, діяльності та підготовки правників.

Виходячи з положень Болонської декларації, очевидно, що модернізація вищої юридичної освіти певною мірою пов'язана з її інтернаціоналізацією. Інтернаціоналізація як процес міжнародної орієнтації ВНЗ має у своїй практичній площині три основних елементи: наявність міжнародного компонента в змісті навчальних планів і програм, міжнародну мобільність студентів і професорів, наявність програм технічного співробітництва і взаємодопомоги.

Найактуальнішою залишається проблема оптимізації мережі юридичних навчальних закладів з урахуванням їх можливостей здійснювати освітню діяльність. Слід звернути увагу на потенціал мережі вищих навчальних за-

кладів у розрізі регіонів (індикатор потужності). Він істотно диференційований. Так, приблизно розподіл загального ліцензійного обсягу з наряду "право" за регіонами становить: Північний — 39 %, Східний — 27 %, Південний — 14 %, Західний — 11 %, Центральний — 9 %. Лише у Києві є близько 50 навчальних закладів, які готують юристів.

Нерівномірний розподіл вищих навчальних закладів і ліцензованого обсягу породжує певні соціальні проблеми, оскільки для молоді різних регіонів створюються нерівні можливості для здобуття вищої юридичної освіти.

На засіданні "круглого столу", присвяченому проблемам вищої юридичної освіти в Україні, що відбувся 28 листопада 2008 р. в Академії правових наук, Олександр Святоцький, головний редактор юридичного журналу "Право України", зазначив: "Сьогодні у Великій Британії близько 100 університетів, у Франції — близько 80, в Італії — близько 60, у Польщі — 11, а в Україні — 904 (!), із них в 288 (!) навчають майбутніх юристів. Позитивний свого часу процес існуюча система ліцензування і акредитації перетворила на своєрідний фарс юридичної освіти. Тому акредитаційні комісії мають бути виведені за бюрократичні структури. Вони мають бути прозорими і здійснювати свою діяльність під контролем громадськості. Суспільство має знати, чому той чи інший навчальний заклад позбавлено акредитації. Ці дані необхідно обнародувати і в спеціалізованих, і в громадських виданнях. Це буде значна допомога процесу оптимізації юридичної освіти в Україні".

Отже, реформування вищої юридичної освіти неможливе без поєднання всієї сукупності процесів модернізації, інтернаціоналізації та оптимізації системи вищої школи в Україні.

Водночас, аналіз сучасної нормативно-правової бази України демонструє, що на сьогодні в нашій країні не існує жодного документа, який би система-

тизував та визначав принаймні основні пріоритети державної політики в галузі реформування вищої юридичної освіти.

На даний момент в Україні діє Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006–2010 рр., що визначає найбільш загальні напрями реформування всіх ланок освітньої системи і не приділяє окремої уваги вищій юридичній освіті. Остання ж загальнодержавна програма розвитку саме вищої юридичної освіти була затверджена Кабінетом Міністрів України у 2001 р. і визначала основні напрями реформування на період до 2005 р.

Єдиним ефективним розв'язанням даної проблеми, на нашу думку, є розробка єдиної Державної концепції розвитку вищої юридичної освіти України на найближчі роки.

17 лютого 2009 р. в Києві відбулось засідання “круглого столу” на тему: “Дискусійні питання реформування вищої юридичної освіти в Україні”, організаторами якого виступили Інститут законодавства Верховної Ради України, Американська асоціація юристів “Ініціатива з верховенства права” в Україні, Міністерство освіти і науки України та міністерство юстиції України. Близько 30 провідних науковців, представників міністерств, наукових інституцій та юридичної спільноти взяли участь у дискусії.

Експертний “круглий стіл” був черговим у низці обговорень проекту Концепції розвитку вищої юридичної освіти в Україні.

Розробку проекту Концепції було ініційовано Американською асоціацією юристів у 2007 р., і наприкінці 2008 р. результати роботи експертної групи було передано для розгляду Міністерству освіти і науки України. Проект Концепції був також розісланий Міністерством у всі вищі навчальні заклади України, які готують фахівців за напрямом “право”, для надання коментарів та зауважень.

Станом на середину лютого було отримано коментарі від більш ніж 40 вищих навчальних закладів, в яких піднімалися такі питання для подальшого обговорення в Концепції, як: наукові ступені в системі вищої юридичної освіти, стандарти вищої юридичної освіти, особливості підготовки юристів для різних галузей, проблеми післядипломної та дистанційної освіти та ін.

Докорінно змінити сутність вищої юридичної освіти в Україні, на нашу думку, можна лише шляхом послідовного цілеспрямованого впровадження інноваційної моделі освіти, і саме ця ідея має лягти в основу нової концепції розвитку юридичної освіти на найближчі роки. Основними заходами щодо впровадження інноваційної моделі освіти, що можуть бути включені до складу концепції, на нашу думку, є:

- перегляд змісту навчальних планів та надання більшої свободи ВНЗ при визначенні змісту освіти;
- впровадження інноваційної системи навчання безпосередньо від першого дня навчання студента у ВНЗ, оскільки інакше вітчизняні студенти ніколи не стануть готовими до впровадження змін, до самостійного і свідомого ставлення до своєї освіти;
- перегляд програм навчальних дисциплін, побудова їх на основі інтерактивних методів викладання;
- підтримка тих викладачів, які успішно застосовують інтерактивні, інноваційні методики в навчанні і успішно формують активний підхід студентів до навчання;
- запровадження системи постійного підвищення кваліфікації, вдосконалення навчальних методик для викладачів та інші заходи.

Таким чином, проведене нами дослідження демонструє, що попри всю

важливість та значущість ролі юриста в сучасному суспільстві, на даний момент в Україні фактично відсутня чітка цілеспрямована державна політика у сфері реформування вищої юридичної освіти, приведення її у відповідність до вимог сучасності та положень Болонської декларації.

Міністерство освіти і науки України продовжує роботу над проектом Концепції розвитку вищої юридичної освіти в Україні. Така концепція має бути розроблена на підставі об'єктивних, науково-обґрунтованих даних, з урахуванням досвіду реформування закордонних країн. Особливо слід наголосити, що основною метою Концепції, на нашу думку, має стати, нарешті, саме змістовне реформування юридичної освіти, реформування її внутрішнього наповнення, а в основу Концепції має бути покладено ідею переходу від підтримуючої до інноваційної моделі вищої юридичної освіти, як єдиного способу змінити якість та зміст юридичної освіти.

Література

1. *Про затвердження Програми розвитку юридичної освіти на період до 2005 року:* Постанова Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2001 р. № 344 // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 15 — Ст. 649.
2. *Про схвалення Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006–2010 роки:* Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. № 396-р // Офіц. вісн. України. — 2006. — № 28. — Ст. 2035.
3. *Болонський процес і вища юридична освіта* // www.jurisprudence-media.ru
4. *Болонський процес: Модернізація системи вищої освіти України.* — К.: МАУП, 2007. — 328 с.
5. *Комаров А.* Болонський процес і європейська вища освіта // Юрид. вісн. України. — 2008. — № 36 (636).
6. *Проблеми вищої юридичної освіти в Україні: нові виклики сучасних реалій* // Матеріали “круглого столу”.
7. *Результати дослідження* “Наслідки впровадження Болонської декларації у систему вищої освіти України в 2004–2005 роках” // Бюл. Європ. студій. — 2006. — № 4 (2). — С. 78–82.